

СТРАСТЕН ТЕАТЪР

прегу

СТРАСТНАТА СЕДМИЦА

Снежина Петрова
е царствена в
най-голямата си
драматична роля
досега: Медея.

**Античната
драма се
завърна мощно в
театъра и дори
пандемията
не може да ѝ
попречи**

текст **Патриция Николова**

В **ЕДИН** от най-мащабните романи на миналия век – „Майстора и Маргарита“, постоянно преследваният от цензурата писател Михаил Булгаков успява да преплете историята с религията, сатирата с гротеската, митологията със суровата действителност. Прави го гениално. До такава степен, че читателите си спомнят повече думите на главния герой в романа, т.е. писателя, и далече по-малко – проникновените слова на Йегошуа Ха-Ноцри (Исус от Назарет).

Същото се отнася и до възлюбената на Майстора – Маргарита. Сюблимната сцена с бала при Сатаната, домакинствана от самата нея, по оригинален начин пресъздава идеята за християнската саможертва и изкуплението на чуждите грехове.

Невъзможно е да се забравят думите ѝ, когато Сатаната я пита какво иска да получи в замяна на всичко, което е изтърпяла. Дръзката Маргарита иска от дявола да спре да показва на Фрида кърпата, с която е удушила детето си, родено след изнасилване.

В един от най-амбициозните спектакли в самото начало на прехода у нас кукленият режисьор Стефан Москов, ученик на Юлия Огнянова, реализира амбициозен проект: „първия мултимедийен спектакъл“, построен върху негова драматизация на романа „Майстора и Маргарита“. В тази версия главният герой беше мултиплициран в няколко образа, Ленин крачеше по сцената като (допълнителен и комедийен) персонаж, а Маргарита беше луднала вещица. Провокативно, фантасмагорично, спонтанно. Но не и проникновено.

Историческият и религиозният пласт на романа, които са отнели няколко десетилетия от живота на Булгаков да проучва материята внимателно, съвсем ги нямаше на сцената на Военния театър, където бе изиграна тази фрифолна комедийна фантасмагория. А драматизмът на Фрида и темата за саможертвата панически избягаха някъде зад кулисите. Или сценичните работници ги бяха преместили заедно с декора по погрешка.

Не такава е ситуацията с темата за Медея (и нейните деца) в българския театър.

По едноименната грама на Еврипид, а и не само.

ТРАГИЧЕСКИЯТ ПАРАДОКС „МЕДЕЯ“

„Недей с гнева си да множиш бедите“

Еврипид, „Медея“

Над четири десетилетия са минали от премиерата на знаменитата „Медея“ от Еврипид под режисурата на аналитичния български режисьор Любен Гройс (1934–1982). Неслучайно в концептуалния му спектакъл актрисата Цветана Манева в главната роля изгря като автентична, голяма трагичка – през далечния днес сезон 1978/1979 г. на сцената на пловдивския драматичен театър. Тази нейна мащабна роля се случил със сценичното партньорство на Явор Милушев. Медея и Язон в техните изпълнения успяват да надхвърлят зададената от модернизма на античната грама Еврипид „митологична програма“, като се превръщат в нещо много повече от корабкрушили в любовта си

съпрузи. А именно – в лидери на различни житейски проекти, които водят война на живот и смърт. Парадоксално, пречка в изпълнението на тези проекти се явяват децата им. Невинните жертви, които Медея помита в гнева си.

Опустошителен, макар и справедлив гняв.

Усещане за апокалипсис витае над драматичната Медея на Цветана Манева, кръжи над главата ѝ като невидима лавина, която с градация заплашва да срути всичко по пътя си. Преди публиката да прозре реалните мащаби на този апокалипсис, Хорът в спектакъла на големия режисьор Любен Гройс провижда целия кошмар на тази пулсираща, невидима лавина. И го артикулира в реплики предупреждения. Хорът е обобщеният глас на разума, избликнал в думите на коринтските жени, които са цивилизовани, докато Медея е варварка. Тяхната мъдрост и опит си подават ръка в отчаян опит да предотвратят нещастие, но...

„В този кризисен момент се разбира, че Медея и Язон са създали своя съюз с различни цели. Поне един от двамата е имал друга, скрита мисъл. Язон е

участвал в него за собственото си благополучие, а Медея е била жертвоготовна, предана. Оттук нататък сме свидетели на съдбоносни сблъсъци между двамата. От единомишленици те се превръщат във врагове с взаимноизключващи се възгледи. В тези сблъскновения Язон е целенасочен, хладен, гъвкав, а Медея – бурна, невъздържана, стихийна. В изблика на своя гняв тя приема неговите средства за борба и това е нейната трагическа грешка. Защото справедливостта не се защитава с несправедливи средства. Така започва изграждането на трагическия парадокс в пиесата.“

Думите на Любен Гройс са част от неговия силен действителен анализ, методично следван в интерпретацията на „Медея“ и финално обобщен в програмката към спектакъла. Изборът му на изпълнител за главната роля се оказва удивително безпогрешно точен. До такава степен, че дори и днес, 42 години по-късно, все още е много трудно да се надмogne сянката на *онази* Медея на Цветана Манева с титаничния ѝ гняв.

АНТИЧНАТА СТРАСТ НА СНЕЖИНА ПЕТРОВА

Докакто днес, две десетилетия след милениума, не се появи новата Медея – актрисата Снежина Петрова. За разлика от Цветана Манева, която изгражда тази великолепа роля на по-ранна житейска възраст и това е големият ѝ триумф като трагична актриса в театъра, Снежина Петрова отдавна е доказала силата на драматичния си талант. Артистичният ѝ диапазон се колебае в широката амплитуда между драмата и комедията, класическия

Актрисите Цветана Манева и Снежина Петрова – неформална среща между двете най-добри български Медеи, отвъд сцената.

Двуликата Медея в емоционалното изпълнение на Снежина Петрова: Медея опустошителната и Медея опустошената.

трагизъм и постмодерната гротеска, като акцентът е повече върху драматизма. Затова никак не е странно, че *нейната Медея* е новият, постмодерен „отговор“ на голямата класика в историята на българския театър, едноименния спектакъл на Любен Гройс. Без да има никакъв опит за конкуренция или съизмерване между двете Медеи – на Цветана Манева и на Снежина Петрова. Те са твърде различни, защото контекстът е различен, тъй като са създадени в различни епохи и с различно послание.

Преди да стигне до Медея, Снежина Петрова е извървяла дълъг трънлив път от сцена на сцена и от роля на роля. Преминала е през своите вътрешни огньове и водопади (ако перифразираме Питър Брук) на все още живи в паметта образи като: Революцията в „Марат/Саг“ по Петер Вайс (реж. Явор Гърдев), Маша в Чеховите „Три сестри“, последното представление на режисьора Стоян Камбарев,

където героинята ѝ прави кулминацията на спектакъла; София Толстая в „Станция-Астапово“ и Марина Цветаева в „Станция-Елабуга“ (реж. И. Добчев и М. Младенова), цяла галерия от трагикомични, абсурдни персонажи в черното кабаре „Старицата от Калкута“ по Ханох Левин, трагичната Клер в „Слугините“ от Ж. Жоне и дигиталния женски аватар в „Квартет – опасни връзки след края на света“ по Хайнер Мюлер (режисьор и на трите е отново Я. Гърдев), дълбоко драматичната Настася Филиповна в „Идиот“ по Достоевски, а също и цял хоровод от гротесково оцветени образи в политическия спектакъл „Ферма на животните“ по Оруел (режисьор на последните две е Десислава Шпатова) и много други.

Докато стигне до *своята Медея*, Снежина Петрова се е изкачвала по стъпалата на драматичното изкуство в продължение на повече от две

десетилетия. Нейни основни водачи през царствата на Стукс и Лета са били режисьорите Стоян Камбарев, Младен Киселов, Явор Гърдев, Галин Стоев и Десислава Шпатова, чиято е и сегашната концепция за Медея. „Медея“ като постмодерен прочит на античната страст такава, каквато може да е само в гранично време на драматична промяна. От древността до днес.

И особено в ера на световна пандемия и драматична промяна.

Струва си да се види тази нова интерпретация на Еврипидовата „Медея“ на сцената на театър „Азарян“ в НДК в изпълнението на Снежина Петрова в тази разтърсваща роля, броени дни преди Страстната седмица. Защото античните страсти още от времето на Есхил, Софокъл и Еврипид по презумпция са обречени на грехопадение.

А изкупление може да дойде с милостта на Възкресението. Или прошката. 🍷